

1. ДЖЕНДЪР РОЛИ И ДЖЕНДЪР ОТНОШЕНИЯ В НУКЛЕАРНОТО И В РАЗШИРЕНТО ЦИГАНСКО/ РОМСКО СЕМЕЙСТВО

1. Полово-ролево поведение и отношения в традиционно изградения модел на циганското/ ромското семейство

Традицията на патриархалното начало в отношенията на мъжа към жената се поддържа от нравствените взаимоотношения в циганското/ ромското семейство, групата, общността. Социалните и домашните страни в живота на циганите/ ромите имат ясно изразен джендър аспект. Социално-антропологическите категории „пол“, „възраст“ и „родство“ са структуроопределящи за социална йерархия в общността. В контекста на мъжката доминация и патриархален ред позицията на жената е подчинена и в голяма степен безправна. Ролите на половете могат да се определят като *господство* на мъжа и *подчинение* на жената. Различията се дължат на дълбоко вкоренени стереотипи, начини на социализация и обществени норми, които действат от най-ранна възраст. Те обвързват индивида с тип поведение, възгледи, нагласи, отношения. Джендър ролите, които са социално определени, ярко се открояват на фона на циганското/ ромското ежедневие, на вътрешносемейните, груповите и междуетническите взаимодействия. Начинът на живот на циганите/ ромите (уседнал или чергарски), възможностите за прехрана, взаимоотношенията в общността и с макрообществото се повлияват от историческите събития, икономическите режими и политическото устройство на държавата през различните епохи.

В патриархалното общество, което се съхранява и предава чрез традиционните норми и модели на поведение, традициите господстват над индивида. Те са нещо неизменно, утвърдено, колективен продукт от опита на редица поколения. Важният субект в тях е не толкова личността, колкото общността. Личността е стандартна, неотличима от останалите, със стабилизирани потребности и интереси, съобразени с „хорското мнение“, с обединения авторитет на общността. Брактът и семейството се осъзнават като социална дейност, а не като взаимоотношения между индивиди.

В големите традиционни цигански/ ромски семейства патриархалните норми са все още силни. Случващото се в тях е достояние на общността. Правата, задълженията, поведението на техните членове се контролират от нея. Водещата роля в този традиционен културен модел е на мъжа. Господството на мъжа запазва семейството и рода (името, децата, имуществото, а оттук кръвта, традицията и морала). Той е носител и защитник на семейния престиж. Както е прието в традиционната култура, когато мъжът погледне на семейството като едно цяло, тогава жената е част от мъжа, защото именно той представя ця-